

**PART I. THEORETICAL AND MUSICAL IDEALS
IN CREATIVE AND CULTURAL
ORGANIZATIONAL STRUCTURES**

**ЧАСТИНА I. МУЗИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ІДЕАЛЬНОСТІ
ТВОРЧИХ І КУЛЬТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПОБУДОВ**

**РОЗДІЛ 1.
РЕТРАНСЛЯЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ДОСЯГНЕНЬ УКРАЇНИ
НА ЗАРУБІЖНУ АУДИТОРІЮ:
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ (1917–2017 РР.)**

**Веденєєв Дмитро
Шульгіна Валерія**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-509-1>

ВСТУП

Поширення серед зарубіжного загалу культурно-цивілізаційних досягнень України від давнини і до сьогодення виступає перспективною й важливою складовою міжнародної діяльності й культурної політики держави. В основі цього процесу у сучасних умовах – розвиток культурної дипломатії. Узагальнюючі сучасні науково-нормативні погляди, можна дати таке визначення культурній дипломатії: унормована в концептуально-правовому та інституціональному відношенні, цілеспрямована діяльність держави та суспільного сектору із поширення за кордоном відповідної культурної інформації (продукту) та організації культурно-просвітницьких та мистецько-художніх заходів (установ) з метою забезпечення зовнішньополітичних інтересів держави та сприятливих міжнародних умов її суверенного існування. Культурна дипломатія становить один із напрямів сучасної специфічної дипломатії та «інноваційної» дипломатії, яка підтримує дипломатичну діяльність держави трансляцією зразків національної культури на зарубіжну аудиторію.

1.1. Культурна дипломатія у сучасному соціумі

Стрімке зростання в останні десятиліття значущості культурної дипломатії пов'язане із поширенням у сучасному світі стратегій й технологій корегування суспільної свідомості як передумови досягнення відповідних політичних цілей та глибинних змін суспільно-політичної реальності, відомих як «м'яка сила» та «публічна дипломатія», а на макрорівні – з утвердженням *нової парадигми міжнародних відносин – геоінформаційної*, в якій вирішальним фактором системи світової політики стали інформаційні потоки та корегування масової свідомості.

На думку спеціалістів, *культурно-просвітницький напрям діяльності дипломатичних служб* почав виокремлюватися на межі XIX–XX століть. Потужний поштовх його розвитку дав період міжблокового протистояння у світі у 1946–1990 рр. («холодна війна»), коли в умовах наявності стратегічного ракетно-ядерного паритету основним важелем протиборства між капіталістичним світом та соціалістичною системою на чолі із Союзом РСР стала інформаційно-психологічна конфронтація, своєрідна «війна» культурно-цивілізаційних цінностей та культурно-духовних змістів. Власне поняття «культурна дипломатія» утвердилося у професійному колі лише наприкінці XX ст., коли низка країн світу закріпила функції культурної дипломатії за профільними інституціями державного управління.

На нашу думку, у сучасних умовах *провідними факторами інституалізації й прискорення розвитку (з 2016 р.) інституту культурної дипломатії України* виступають:

- якісне зростання ролі інформаційно-гуманітарного і культурного потенціалу («м'якої сили») у забезпеченні міжнародно-політичної спроможності держави, її утвердження у модерній світобудові;
- значне піднесення ваги сектору культури і креативних індустрій як чинника суспільного розвитку та стратегії майбутнього;
- підвищення значення чинника інформаційної та культурно-цивілізаційної безпеки у загальній стратегії забезпечення суверенітету й національної безпеки держави ¹;

¹ Див. докладніше: Веденєв Д. «Вишукана» гібридна зброя: ураження свідомості керівників та інтелігенції. Виклики і ризики. *Безпековий огляд Центру дослідження армії, конверсії та роззброєння*. 2020. № 9. С. 20–32; № 10. С. 14–26; Петров В. В. Культурна дипломатія як інструмент протидії гібридним загрозам. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. Вип. 1. С. 186–190.

– формування нової моделі (структури) інституціонально-управлінського поля України із включенням до нього гуманітарних інституцій інноваційного типу;

– помітне розширення програмної діяльності в Україні іноземних культурних інституцій (установ культурної дипломатії на кшталт Гете-Інституту, Британської Ради або Польського інституту) в інтересах утвердження довгострокових позицій політичного та соціокультурного впливу цих держав в Україні;

– зростання активності діаспори і закордонних українців у справі обстоювання інтересів України у світі, необхідність сприяння їм у реалізації національно-культурних попитів.

Світовий досвід свідчить про зростаючу вагу культурної дипломатії, підвищення ролі таких функцій дипломатичних представництв як поширення дружніх відносин між державою акредитації і перебування, розвиток співробітництва у гуманітарній сфері. Поширеною практикою стало створення у структурі дипломатичних представництв спеціалізованих підрозділів з культурної дипломатії, котрі здійснюють обмін кадрами з країною перебування у сфері освіти, науки, культури і спорту, проводять спільні заходи у цих сферах, організують концерти, виставки, конференції, презентації та інші заходи з метою популяризації культури акредитуючої країни відкривають мовні курси; заснують національні музеї, бібліотеки, галереї, монументи тощо. Зусилля по лінії культурної дипломатії здатні поліпшувати міжнародний імідж України як успішної держави, підвищувати конкурентоспроможність національних мистецьких та культурних продуктів на світовому культурному ринку. Водночас культурна дипломатія сприяє популяризації національної культури у світовому просторі, що виступає стратегічним пріоритетом з огляду на завдання євроінтеграційного курсу України ².

² Див.: Гуцал С.А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3. С. 106–113; Зикун Н. І. Культурна дипломатія у контексті міжнародних стратегічних комунікацій. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Філологія*. 2020. Вип. 22. С. 165–177; Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Вінниця 2017; Процюк М. В. Публічна і культурна дипломатія як засіб «м'якої сили» України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 2. С. 21–28; Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2016. 53 с.

Зазначимо, що культурна дипломатія як соціокультурний інститут³ є важливою складовою *стратегії «м'якої сили» у міжнародних взаєминах*, сприяє популяризації національної культури у світовому просторі, виступає стратегічним пріоритетом з огляду на завдання євроінтеграційного курсу України. Авторство концепції «м'якої сили» (або «м'якої влади», soft power) належить професору Школи публічної адміністрації ім. Дж. Кеннеді в Гарвардському університеті Дж. С. Наю^{3*}, автору відомої книги «М'яка сила: засоби досягнення успіху у світовій політиці» (1990 р.)⁴. Згідно з концепцією Дж. Ная, soft power є похідною від трьох ресурсів держави: її культури, політичної ідеології та зовнішньої політики (дипломатії), а також сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку держави.

Набув поширення і термін «*публічна дипломатія*» (ПД), котрий запровадив у науковий обіг декан Школи права і дипломатії Університету Тафта Е. Галліон у 1965 р. В основу ПД (складовою якої виступає культурна дипломатія) покладено діяльність незалежних (або з часткою державного фінансування) від уряду політичних акторів – неурядових організацій, аналітичних й наукових інституцій. Важливими її формами є акції солідарності і підтримки, пошук консенсусу, співпраця, інформаційно-просвітницька діяльність. Як вважають прихильники публічної дипломатії, потужним резервом підвищення привабливості країни слугує розширення іноземного радіомовлення, *запровадження міжнародних інформаційних, культурно-освітніх програм, гуманітарних обмінів*⁵. Класичне визначення публічної дипломатії передбачає «програми, фінансовані урядом, спрямовані на інформування та здійснення впливу на громадську думку в інших країнах». Основною

³ Веденєсєв Д.В. Становлення культурної дипломатії України як соціокультурного інституту. *Зовнішні справи*. 2021. № 1-2. С. 15–21.

* Най Дж. (нар. 1937). Помічник заст. держсекретаря США (1977–1979 рр.) з питань безпеки, науки і технологій, голова групи Національної ради безпеки з питань непоширення ядерної зброї. Помічник міністра оборони (адміністрація Б.Клінтона, 1994–1995 рр.) з міжнародної безпеки, очолював Національну раду з розвідки США (1993–1994 рр.), представник США у Комітеті з питань роззброєння при ООН.

⁴ Най Дж. Гибкая власть. Новосибирск; М.: Тренды, 2006. 224 с.

⁵ Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: «Охотнік», 2020. С.27–52; Тищенко-Тишковець О.М. Практичні й теоретичні передумови виникнення публічної дипломатії як форми «м'якої сили» у системі зовнішньої політики держави / Актуальні проблеми міжнародних відносин. Київ : Вид-во ІМВ, 2010. Вип.94. Ч. I. С. 107–113.

формою діяльності у рамках ПД вважають маніпуляцію індивідуальною і груповою свідомістю, громадською думкою в цілому⁶.

Отже, поглиблене дослідження досвіду різних історичних форм української державності популяризації культурних досягнень України серед зарубіжного загалу роботи виявляється актуальним з погляду урахування досвіду інформаційної діяльності у несприятливих політичних умовах, як фактору утвердження Української державності у системі міжнародних відносин та у світовому інформаційно-комунікаційному просторі.

Метою дослідження є наукове узагальнення історичного досвіду організаційно-функціонального становлення інституцій з пропаганди культурних досягнень України за кордоном, які існували у складі різних форм національної державності, та їх розбудови в суверенній Україні.

Формування перших організаційно-функціональних структур культурної дипломатії пов'язане із розбудовою національної державності, створенням Української Народної Республіки (УНР, котра за IV Універсалом Центральної Ради від 22 січня 1918 р. стала незалежною державою) та розгортанням її самостійної міжнародної активності. Зовнішньополітична діяльність республіки вимагала ефективного інформаційно-гуманітарного забезпечення, адже Україна (за словами першого керівника відомства зовнішніх зносин України Олександра Шульгіна) зіткнулася з «повною необізнаністю в українських справах світової дипломатії»⁷.

Створене у грудні 1917 р. міжнародне відомство УНР – Генеральний секретаріат міжнародних справ (з 29 січня 1918 р. – Міністерство закордонних справ, МЗС) розпочало формування підрозділів з роботи в галузі інформування й пропаганди за кордоном. В структурі центрального апарату МЗС ця функція покладалася на архівно-літературний відділ⁸. Для поширення за кордоном, відділ, зокрема, перекладав літературу українознавчого змісту – наприклад, книгу «Українське

⁶ Ціватий В. Публічна дипломатія: традиції, тренди, та виклики (досвід і пріоритети для України). *Зовнішні справи*. 2014. № 6. С. 32–36.

⁷ Шульгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду У.Н.Р. на чужині. Париж: Меч, 1934. С. 74.

⁸ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ). Ф. 2592. Оп. 1. Спр. 67. Арк. 114; Веденєєв Д.В. Зовнішньополітична служби України в період Центральної Ради. *Український історичний журнал*. 1997. № 3. С. 85 (С. 79–89).

питання», в якій містилися відомості про українську мову, історію України, про культуру та етнографію українського народу⁹.

Налагодження зовнішньої інформаційно-культурної діяльності тривало зусиллями *Української Держави (квітень-грудень 1918 р.) гетьмана Павла Скоропадського*, яка увійшла до історії вітчизняного державотворення й дипломатії як надзвичайно плідний період¹⁰. Функції провідного органу з міжнародної пропаганди зберігало відомство міжнародних зносин України. Управління інформаційною роботою в структурі МЗС поклали на такі підрозділи як відділ преси канцелярії міністра та літературно-архівний відділ¹¹. Особливі плани інформаційно-гуманітарного впливу виношувалися стосовно Кубані, де розвивався активний український етнополітичний рух, проживала велика українська діаспора. Планувалося використати можливості товариства «Просвіта»¹².

До процесу міжнародно-гуманітарного впливу підключилося і Міністерство внутрішніх справ. Для координації пресово-інформаційної роботи в Україні та за її межами в структурі МВС гетьманату створили Департамент преси (або Бюро преси при МВС). До його складу входили, зокрема, Українське Телеграфне Агентство (УТА) та літературно-політичний відділ. УТА отримало право створювати філії та кореспондентські пункти в містах України і провідних політичних центрах іноземних країн¹³.

Культурна дипломатія стала важливою складовою інформаційної діяльності зовнішньополітичного відомства УНР періоду Директорії (1918–1920 рр.)¹⁴. Основними робочими органами МЗС УНР по здійсненню інформаційно-культурної роботи стали відповідний підрозділ центрального апарату відомства та дипломатичні представництва

⁹ ЦДАВОВУ. Ф. 2592. Оп. 1. Спр. 118.

¹⁰ Гайдуков Л.Ф. Веденєв Д.В. Служба повного профілю. Розбудова зовнішньополітичної служби Української Держави гетьмана Павла Скоропадського. *Політика і час*. 1998. № 6. С. 71–78.

¹¹ ЦДАВОВУ. Ф. 3766. Оп. 1. Спр. 47. Арк. 11–12.

¹² Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле. Мюнхен, 1969. Ч. 3. С. 48.

¹³ ЦДАВОВУ. Ф. 1216. Оп. 1. Спр. 16. Арк. 77–78.

¹⁴ Див. докладніше: Веденєв Д.В. Становлення культурної дипломатії Української Народної Республіки періоду Директорії (1918–1920 рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 18–22.

республіки за кордоном. Крім того, МЗС УНР залучало до цієї праці і деякі інші закордонні установи республіки.

Основне навантаження з міжнародно-інформаційної праці припадало на закордонні дипломатичні представництва. У квітні 1919 р. Рада Міністрів УНР ухвалила Закон «Про зміну і доповнення Закону від 16 червня 1919 р. про штати посольств». В Законі підкреслювалося, що головне завдання представництв УНР полягає у «правильному інформуванні європейської спільноти в українських справах для досягнення позитивного впливу на вироблення європейської opinio як до українського народу, так і до відбудови його держави»¹⁵.

Українська дипломатія вдавалася до активних дій на цьому відповідальному напрямку. Зокрема, у 1919 р. посольство УНР в Болгарії налагодило випуск болгарською мовою журналу «Українське слово» (вийшло 4 номери видання). Спільно із громадськими колами цієї держави представництво випустило 17 номерів двотижневика «Українсько-Болгарський Преглед» накладом 500 примірників. Крім інформативних матеріалів про Україну, журнал містив повідомлення про українську історію, мову та культуру, друкував вірші Т. Шевченка, І. Франка та інших митців. Основними читачами видання були українофільські кола болгарської інтелігенції¹⁶. Дипмісія УНР у Празі організувала друк часопису «Народ» українською мовою, який виходив до липня 1920 р. 3 грудня 1919 р. місія УНР у Греції організувала випуск україно-грецького двотижневика, який висвітлював історію двосторонніх відносин, культуру обох народів¹⁷.

До числа провідних напрямів інформаційно-культурної роботи української дипломатії за кордоном можна віднести і видавничу діяльність. Ряд дипломатичних закладів УНР приділяли помітну увагу видавничій діяльності. Дипмісія УНР в Празі започаткувала серію друкованих видань «Познаємо Україну» з метою пропаганди геополітичних інтересів України.

¹⁵ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 12.

¹⁶ Налісник Ю. Перше посольство української держави в Болгарії. Альманах «Червона Калина». Львів, 1939. С. 166. (С. 164–168).

¹⁷ Див. докладніше: Будков Д.В., Веденєв Д.В. Слово правди про Україну. Міжнародна інформаційна діяльність Української держави. 1917–1920. Монографія. Київ : «К.І.С.», 2004. С.81–85 (235 с.); Богуславський О. В. Організація зовнішньої інформаційної пресової діяльності Міністерства закордонних справ Директорії УНР в останній фазі визвольних змагань 1919–1920 рр. *Вісник Запорізь. держ. ун-т: філологічні науки*. Запоріжжя, 2001. № 4. С. 8–17.

літичної та етнокультурної спільності слов'янських народів. Першою в серії вийшла брошура С.Дністрянського «Українці і чехи». За нею вийшла праця І.Бочковського «З історії України та українського відродження», яка містила стислий огляд історії України та огляд подій в ній з 1917 р.

Празьке представництво заснувало чесько-українське видавництво «Всесвіт», що дозволило приступити до підготовки й видання більш ґрунтовних праць, у т.ч. збірника «Культура України» (до 15 друк. арк.) із розвідками з історії національної літератури, мови, музики, театру, архітектури, преси, народної творчості. Готувалися книга С. Дністрянського «Україна», збірники вибраних творів Т. Шевченка й біографічна брошура про Кобзаря, Л. Українки, О. Кобилянської, В. Винниченка ¹⁸.

Значне сприяння видавничій діяльності української дипломатії надали закордонні українські видавництва: «Вернигора», «Дзвін», «Українська Мистецька Накладня», «Дніпросоюз», «Літературний інститут», «Олеся» та інші, розташовані у Відні ¹⁹.

Інформаційно-культурну діяльність за кордоном передбачалося розвивати і через можливості Міністерства преси і пропаганди УНР (далі – МПП). Статутом відомства передбачалися такі завдання як допомога розвитку «української національної публіцистично-літературної творчості та зміцненню серед українського народу національно-культурної і політично-державної свідомості через поширення... часописів, журналів, періодичних і неперіодичних видань, книжок». Пропонувалося запровадження в одній з нейтральних європейських держав «Генерального Українського Агентства Інформації і Літературної Пропаганди». Серед його функціональних підрозділів передбачалися Комітет літературної пропаганди та Бібліотека українознавчої літератури. Виник і ще більш масштабний проект щодо створення у Швейцарії «Закордонного відділу Департаменту Пропаганди й Інформації» МПП із секціями, зокрема, з культурно-освітньої та видавничої роботи ²⁰.

Повчальний досвід культурної дипломатії доби Директорії УНР є застосування засобів художньої творчості. Вже у грудні 1918 р. член

¹⁸ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 576. Арк 6–10.

¹⁹ ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 2. Спр. 152. Арк 18.

²⁰ ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 1. Спр. 1. Арк 24, 83.

Директорії УНР С.Петлюра доручив голові музичного відділу Міністерства народної освіти К. Стеценку та керівнику етнографічної секції цього ж відділу О. Кошицю організувати пропаганду української справи за кордоном художніми засобами. На початку 1919 р. за кордон виїхала Українська республіканська капела (до 100 учасників), яка отримала статус окремої мистецької організації при Міністерстві освіти. Капела мала завдання «поширювати за кордоном мистецьку культуру України, показати Західній Європі, що українці справді є окремим народом, який має власну культуру»²¹.

В європейських країнах Капела дала значну кількість концертів: у Парижі – 7, Швейцарії – 10, Франції – 25, Бельгії – 6, Голландії – 5, Лондоні – 10, Берліні – 22. У липні 1920 р., не отримуючи фінансування колектив припинив існування. За словами В.Винниченка: «...капела з честю, з великою любов'ю й надзвичайним хистом виконала це трудне і чисте завдання, дала європейській громадськості наочну лекцію високої художньої культури українського народу»²². Колишніми членами Капели було створено на Закарпатті музично-драматичне товариство «Кобзар», яке вело інтенсивну культурну пропаганду серед місцевих українців, що опинилися під іноземною окупацією²³.

Урядовцями УНР, причетними до інформаційно-пропагандистської справи, і надалі висувалися проекти ведення пропаганди на користь України за кордоном художніми засобами. Так, у листі від 8 вересня 1919 р. співробітника Української державної друкарні О. Загорського-Френкеля до посла УНР у Швейцарії був запропонований проект організації пропаганди засобами театру і кіно в цій державі. Передбачалося створення відділу театральньо-кінематографічної пропаганди, який би почав готувати фотовиставки, кінострічки про історію і побут українського народу, хроніку революційних подій та бойових дій за незалежність, створювати театральні трупи та проводити агітаційні подорожі по Швейцарії²⁴.

Свої особливості мала розбудова органів культурної дипломатії *Державного центру (ДЦ) УНР в еміграції (в екзилі)*. Після 20 листо-

²¹ Наріжний С. Українська еміграція. Частина 1. Прага, 1942. С. 19–20 (370 с.)

²² Винниченко В. Відродження нації. Том III. Київ-Відень: Дзвін, 1920. С. 425 (535 с.)

²³ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 26. Арк 289.

²⁴ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 1. Спр. 24. Арк 79–81.

пада 1920 р. (остаточної поразки УНР у збройній боротьбі проти Радянської Росії), державні установи республіки перейшли на територію Польщі. Одним із пріоритетів міжнародної діяльності ДЦ УНР (за умов несприятливого дипломатичного ставлення великих держав) стало нарощування інформаційного впливу на зарубіжні політичні й суспільні кола в інтересах пропаганди прав українського народу на відновлення власної державної незалежності²⁵, у межах якого поважне місце займала культурно-інформаційна робота серед іноземної спільноти.

Керівним осередком центрального апарату МЗС ДЦ УНР з міжнародно-інформаційної діяльності залишався і надалі відділ преси міністерства²⁶. Особливого значення у межах інформаційної роботи за кордоном дипломатія ДЦ УНР надавала розгортанню «неофіційної», як вона іменувалася в документах, пропаганди. Інформаційно-культурна робота велася через самодіяльні неполітичні організації, дипмісії УНР використовували в пропагандистських цілях можливості місцевих організацій української діаспори – віденські Союз українських журналістів і письменників, Союз українських жінок, інші творчі, студентські, кооперативні організації діаспори²⁷.

Під егідою МЗС УНР налагоджувалася і видавнича справа за кордоном. На початку 1920 р. було засновано і 4 червня зареєстровано в посольстві УНР у Відні видавництво «Наталка-Полтавка», яке і після 1920 р. працювало у взаємодії з українською дипломатією. У видавництві відкрили відділ мистецтв та музики для пропаганди культурних досягнень українського народу. Продукція видавництва викликала неабияку зацікавленість у бізнесових колах Європи, Америки та Австралії, передавалася до іноземних дипзакладів у Європі²⁸.

²⁵ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ). Ф. 3696. Оп. 2. Спр.10. Арк. 46–49; Шутьгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду У.Н.Р. на чужині. Париж: Меч, 1934. С. 74, 77 (251 с.); Панова І.Ю. Утворення державного центру УНР в екзилі: політико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 78–85.

²⁶ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 18. Арк. 212–214.

²⁷ Див. докладніше: Веденєв Д.В. Організація інформаційно-пропагандистського апарату Державного центру УНР в екзилі (початок 1920-х рр.). 100 років української культури в екзилі : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 9–10 грудня 2021 р. Київ : НАКККіМ, 2021. С. 11–13.

²⁸ ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр 258. Арк. 62 зв.

У грудні 1920 р. відновило діяльність в еміграції Міністерство преси і пропаганди ДЦ УНР. В документі «Завдання Міністерства преси і пропаганди» (грудень 1920 р.) пріоритетними завданнями відомства визначалися збір та поширення інформації серед закордонної аудиторії з метою «викликати до нас здоровий інтерес і пошану»²⁹.

У складі дипломатичного відомства *радянської України (УСРР)*, Народного комісаріату закордонних справ (НКЗС), до 1920 р. також створили відділ преси та інформації. Як правило, у структурі повноважних представництв (посольств) УСРР існували підрозділи, що спеціалізувалися на інформаційній роботі. Вони носили назву «прес-бюро», «бюро преси і інформації»³⁰. 14 січня 1921 р. партійний діяч та дипломат Е.Квірінг запропонував створити закордонні представництва УСРР в Англії, Франції, США, Німеччині, Італії, сусідніх державах, а також країнах з великою українською діаспорою. Він же закликав створити формально недержавне «Товариство поширення української культури серед українського населення» за кордоном для розповсюдження інформації про УСРР, пропагандистської літератури, завоювання симпатій діаспорних українців³¹.

У зв'язку із створенням Радянського Союзу 30 грудня 1922 р., УСРР передала функції міжнародних стосунків союзному Центру, її дипломатичне відомство і представництва були скасовані. НКЗС (з 1946 р. – МЗС) Української РСР відновив свою роботу у березні 1944 р.³². Згодом у структурі центрального апарату МЗС УРСР створили відділ культурних зв'язків та гуманітарних проблем. Важливою передумовою для розвитку культурних зв'язків із зарубіжними країнами став вступ УРСР в 1945 р. до ООН, інших міжнародних організацій, а 12 травня 1954 р. – до ЮНЕСКО (Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, створена у 1946 р.). У липні 1956 р.

²⁹ ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 2. Спр. 184. Арк. 5зв.-12.

³⁰ Веденєв Д. Нігілізм тут недоречний. Історія дипломатичної служби Радянської України 1917–1923 рр. *Політика і час*. 2001. № 6. С. 88–95.

³¹ Гай Ю. З ким і проти кого. Київ : Політвидав України, 1980. С. 63–65.

³² Про перший досвід налагодження діяльності культурної дипломатії України у 1917–1922 рр. див. докладніше: Гриневич В. А. Утворення Народного комісаріату закордонних справ Української РСР: проекти і реалії. *Український історичний журнал*. 1995. № 3. С. 35–46; Купчик О. С. Відновлення діяльності НКЗС УРСР та проблеми міжнародного утвердження України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр.* Київ, 2008. Вип. 73 (Ч. 1). С. 34–39.

Рада Міністрів УРСР створила постійну Міжвідомчу комісію УРСР у справах ЮНЕСКО, до якої увійшли до 50 представників республіканських відомств, установ, закладів науки і культури. Постійними представниками України при ЮНЕСКО (з 1962 р.), як правило, служили заступники міністрів закордонних справ УРСР³³.

Активна позиція України на міжнародній арені (станом на 1984 р. Українська РСР була членом 16 міжнародних організацій та співпрацювала у 70 їх тимчасових або постійних органах) посилювала інтерес світової громадськості до історії, культури і побуту народу республіки. Значну роль у розвитку зарубіжних зв'язків відігравали Українське Товариство культурних зв'язків із закордоном, українська комісія Всеслов'янського комітету СРСР та Український радіокомітет. Розширювалися контакти діячів науки і культури України з діячами науки і культури Англії, США, Польщі, Чехословаччини, Югославії та інших країн.

Енергійну культурно-просвітницьку роботу вело у 1926–1992 рр. *Українське товариство культурного зв'язку з закордоном* (з 1959 р. – *Українське товариство дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами*), в якому існував відділ культури. Існувало понад 400 територіальних відділень Товариства. В його діяльності на громадських засадах брало участь сотні відомих діячів української культур і науки, до 40 тис. представників інтелігенції (1991 р.), до 5 тис. (1986 р.) громадських організацій³⁴.

Особливого значення (в умовах десталінізації радянського суспільства та розрядки міжнародної напруги) мали культурні зв'язки із українцями за межами України. За даними МЗС СРСР, станом на 1960 р. українська діаспора нараховувала: у США – до 1 млн. осіб, Канаді – до 750 тис., ФРН – 23 тис., Франції – 50 тис., Англії – до 30 тис. чоловік³⁵. З 1955 р. для цього активно використовувалися можливості комітету

³³ Камінський Є. С. Повоєнна дипломатія Української РСР. Діяльність Міністерства закордонних справ / Нариси з історії дипломатії України. за ред. В. А. Смоляк. К.: Альтернативи, 2001. С. 559–575; Василенко В. А. Органи зовнішніх зносин Української РСР та їх компетенція. *Вісник Київського університету. Серія права*. 1965. № 6. С. 103–104.

³⁴ Крамар О.С. Проблеми створення та діяльності Всеукраїнського товариства культурного зв'язку із закордоном: друга половина 20-х – початок 30-х років ХХ століття. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ : Міленіум, 2009. № 2. С. 95–100.

³⁵ Заставний Ф.Д. Українська діаспора. Львів : Світ, 1991. С. 19–20.

«За повернення на Батьківщину» зі штаб-квартирою у Берліні. Після ухвалення ЦК КПРС 15 жовтня 1959 р. постанови «Про поліпшення роботи серед переміщених радянських громадян и емігрантів у капіталістичних країнах і про зміни у зв'язку з цим спрямованості діяльності комітету «За повернення на Батьківщину», у жовтні 1960 р. запроваджується «Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном» (Товариство «Україна», з 1991 р. – Товариство «Україна – Світ») ³⁶.

Товариство «Україна» мало завдання «зміцнювати культурні зв'язки з українцями за кордоном, всебічно знайомити їх з творчою діяльністю українського народу на рідній землі та життям трудящих Радянського Союзу». Основними форми діяльності Товариства стали обмін делегаціями та окремими діячами культури, науки, техніки; проведення днів культури, урочистих зборів, присвячених видатним датам, вечорів зарубіжної літератури, музики, театру; експонування виставок зарубіжних громадських організацій; шефська робота над іноземними студентами; відсилення закордон виставок, кінокартин та діафільмів, матеріалів для преси; видання творів українських авторів іноземними мовами і творів зарубіжних авторів українською мовою. Організація влаштовувала зустрічі з закордонними українськими туристами, курси української мови для канадських учителів. Видавалася газета для зарубіжних українців «Вісті з України» ³⁷. Серед очільників організації були такі визначні діячі національної культури як композитор Лев Ревуцький, письменник Юрій Смолич, поет Володимир Бровченко ³⁸.

У сучасній Україні Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» ³⁹ серед наріжних основ зовнішньої політики визначив створення сприятливих умов для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України,

³⁶ Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2019. Вип. 29. С. 54–65.

³⁷ Документальна спадщина цих установ зберігається у ЦДАВОВУ. Ф. 4629.

³⁸ Про діяльність товариства див.: Бондар В.П. Солідарність і дружба. Київ : Знання, 1970. 48 с.; Дітковська С.О. Передумови створення та початки діяльності Українського товариства дружби та культурного зв'язку з зарубіжними країнами. *Грані*. 2014. № 5. С. 102–108; Колосова К.А. Міжнародні культурні зв'язки України. Київ : Політвидав України, 1965. 64 с.; На магістралях дружби і братерства. Київ : Наук. думка, 1974. 391 с.

³⁹ Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

підтримання з ними сталих зв'язків, забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі, підтримку інтеграції України у світовий інформаційний простір.

Стаття 3 *Закону України «Про культуру»*⁴⁰ серед основних засад державної політики у цій сфері визначила пропаганду всієї різноманітності української національної культури за кордоном. Стаття 33 згаданого Закону України визначає, що держава сприяє міжнародному культурному обміну, співробітництву закладів культури, професійних творчих працівників, працівників культури України із зарубіжними партнерами. Відповідно, заклади культури незалежно від підпорядкування, форми власності та організаційно-правової форми, професійні творчі працівники, окремі громадяни мають право самостійно укладати договори (контракти) з іноземними фізичними та юридичними особами про форми співробітництва у сфері культури, брати участь у роботі відповідних міжнародних організацій та фондів, провадити зовнішньоекономічну діяльність у сфері культури відповідно до законодавства.

Закон у статті 34 окремо торкнувся розвитку національної культури за межами України. На державу покладене піклування про задоволення національно-культурних потреб українців, які проживають за межами України, зокрема шляхом сприяння проведенню культурно-мистецьких заходів за кордоном, відкриттю та діяльності українських національних культурних центрів та національних освітніх закладів в інших країнах.

Принагідно зазначимо, що у 2004 р. затверджено окремий *Закон України «Про закордонних українців»*⁴¹. Цей акт встановив статус та повноваження Національної комісії з питань закордонних українців як органу при Кабінеті Міністрів (уряді) України. Ст. 10 цього Закону України визначила пріоритети захисту прав і законних інтересів закордонних українців. До їх числа віднесено задоволення національно-культурних і мовних потреб закордонних українців та захист

⁴⁰ Закон України «Про культуру» від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

⁴¹ Закон України «Про закордонних українців» від 4 березня 2004 р. № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15#Text>

їхніх прав як національних меншин в інших державах, що є «невід’ємною складовою частиною зовнішньополітичної діяльності України». Уряд України має затверджувати державну цільову програму співпраці із закордонними українцями. Як приклад, можна навести «Державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р.», затверджену Постановою Кабінету Міністрів (КМ) України від 10 травня 2018 р. № 344 ⁴².

До повноважень *центрального органу виконавчої влади з питань співпраці із закордонними українцями* віднесено, зокрема, створення сприятливих умов та можливостей для задоволення їх соціальних, культурно-освітніх, мовних, інформаційних та інших потреб, моніторинг забезпечення прав закордонних українців, пов’язаних із збереженням і розвитком їх етнічної, культурної та мовної ідентичності, надання фінансової підтримки для виконання заходів, що здійснюються громадськими організаціями закордонних українців.

Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 затверджено «*Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»* ⁴³. Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії передбачають, зокрема, розробку «Програми популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі». Остання передбачає формування позитивного іміджу України як європейської, демократичної, конкурентоздатної держави, збільшення та оптимізації присутності України на міжнародних заходах та майданчиках, розширення її присутності у міжнародному академічному, культурному та громадському середовищі, формування і просування бренд-меседжів про Україну як про країну із визначними культурними та історичними традиціями, формування сталих ефективних комунікацій з українською діаспорою та використання її потенціалу.

Розпорядженням КМ України від 11 жовтня 2016 р. № 739-р схвалено «*Концепцію популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі»* ⁴⁴. Як наголошує цей документ, в умовах формування єдиного світового інформацій-

⁴² URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF#Text>

⁴³ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

⁴⁴ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80#Text>

ного простору та поглиблення процесів інформаційної та економічної інтеграції держав, важливою складовою зовнішньої політики і національної безпеки України стає створення позитивного іміджу та просування інтересів держави на міжнародній арені. Йдеться про необхідність підвищення рівня присутності України на міжнародних заходах та інформаційних майданчиках, у міжнародному академічному, культурному і громадському середовищі, забезпечення взаємовигідної співпраці з українською діаспорою щодо популяризації України та українців, просування їх інтересів в інших державах і на міжнародній арені, забезпечення ефективного використання можливостей українських культурно-інформаційних центрів за кордоном, створення системних і комплексних умов для формування позитивного туристичного іміджу.

«Доктрина інформаційної безпеки України», затверджена Указом Президента України Указом Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47 ⁴⁵ серед національних інтересів України у цій сфері визначає формування позитивного іміджу України у світі, донесення оперативної, достовірної і об'єктивної інформації про події в Україні до міжнародної спільноти, зміцнення інформаційних зв'язків з українською діаспорою, сприяння збереженню її етнокультурної ідентичності. До провідних національних інтересів України віднесено збереження і примноження духовних, культурних і моральних цінностей Українського народу, зміцнення інформаційних зв'язків з українською діаспорою, сприяння збереженню її етнокультурної ідентичності, формування позитивного іміджу України у світі. Механізм реалізації доктрини скеровує на розвиток публічної дипломатії, у тому числі культурної й активізацію скоординованої інформаційної роботи закордонних дипломатичних установ України, участь у міжнародних культурних заходах з метою представлення національної культури та ідентичності, запровадження міжнародних культурних фестивалів в Україні з метою популяризації української культури.

Визнанням розуміння державою зростаючої ваги культурно-інформаційного забезпечення зовнішньополітичної діяльності стало

⁴⁵ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>

включення у 2020 р. до програми діяльності КМ України відповідного пріоритету (цілі 16.3 із підтримки бізнесу, культури та спорту), який включає публічну дипломатію, інформаційні кампанії за кордоном, спрямовані на створення прихильної громадської думки щодо України. Проект «Концепції державної політики щодо досягнення цілі 16.3 «Український бізнес, культура та спорт отримують гідну підтримку за кордоном» Програми діяльності Кабінету Міністрів України» передбачає у 2020 р. проведення близька 290 культурно-іміджевих заходів за кордоном, з перспективою щорічного зростання кількості заходів та фінансування на 10 % з метою підвищення рівня поінформованості іноземної аудиторії щодо досягнень громадянського суспільства, традиційної та сучасної культури України. Передбачається розширення кола країн, охоплених діяльністю Державної установи «Український інститут»⁴⁶.

1.2. Культурна дипломатія як напрям діяльності МЗС України

В Україні завдання пропаганди національних культурно-цивілізаційних надбань здійснюється, передовсім, Міністерством закордонних справ, Міністерством культури та інформаційної політики, Міністерством освіти і науки, іншими відомствами та установами, неурядовими громадськими організаціями і приватними особами⁴⁷. Зокрема, Міністерство культури та інформаційної політики України (у структурі якого діє Управління міжнародного співробітництва), відповідно до Положення про це відомство⁴⁸, здійснює заходи, спрямовані на популяризацію культурних надбань Українського народу за межами України і світової культури в Україні, залучає представників української діаспори до участі в культурно-мистецьких проектах та інших видах культурної діяльності; підтримує міжнародний культурний обмін і сприяє співробітництву державних установ, громадських організацій

⁴⁶ Проект «Концепції державної політики щодо досягнення цілі 16.3 «Український бізнес, культура та спорт отримують гідну підтримку за кордоном» Програми діяльності Кабінету Міністрів України». URL: <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainskij-biznes-kultura-ta-sport-otrimuut-gidnu-pidtrimku-za-kordonom>

⁴⁷ Гуцал С.А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3. С. 106–113.

⁴⁸ Положення про Міністерство культури України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244908502&cat_id=244908427

та приватного сектору у сфері міжнародного культурно-мистецького співробітництва ⁴⁹.

Розглянемо докладніше міжнародно-культурну діяльність по лінії провідних установ в цій сфері – Міністерства закордонних справ України та державної структури «Український Інститут». Одним із головних інструментом поширення за кордоном національного культурного продукту й інформації про культурно-цивілізаційні здобутки українського народу виступає культурна дипломатія як напрям діяльності МЗС України та сукупність спеціалізованих підрозділів (закладів) у структурі центрального апарату МЗС, дипломатичних представництв України, інших культурно-інформаційних закладів (установ, об'єднань) державного й громадського характеру ⁵⁰.

Серед провідних завдань МЗС, визначених Положенням про це відомство – захист дипломатичними засобами і методами культурних й гуманітарних інтересів держави, реалізація зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток культурних, гуманітарних, наукових та інших зв'язків з іноземними державами, міжнародними організаціями. Перед дипломатією поставлені, зокрема, завдання поширення за кордоном інформації про Україну, її місце і роль у світі для зміцнення позитивного міжнародного іміджу держави, забезпечення закордонних дипломатичних установ України відповідною інформаційною продукцією ⁵¹.

Як зазначають дослідники, становлення культурної дипломатії як напряму діяльності МЗС України до 2015 р. відбувалося доволі повільно, не мало належної фінансово-організаційної підтримки (оформлення). У 2009 р., зокрема, створили *Державну агенцію промоції культури України*, хоча її робота фактично не розгорнулася. Проте необхідними кроками на цьому шляху стали створення в 2011 р. *Фонду культурної дипломатії «UART»* з популяризації України та україн-

⁴⁹ Див. також: Мишак І. М. Культурна дипломатія України: проблеми правового та інституційного забезпечення. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Вінниця, 2017. С. 80–83.

⁵⁰ Указ Президента України «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» від 20 лютого 2006 р. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/2006#Text>

⁵¹ Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України. Постанова КМ України від 30 березня 2016 р. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#n8>

ської культури за кордоном, налагодження співпраці між Україною та іншими країнами, сприяння зближенню культур, підтримка історичної спадщини (сьогодні «UART» має чотирнадцять представництв), діяльність Ради реформ при Адміністрації Президента України за програмою «*Просування інтересів України у світі*» (консолідація роботи державних структур, громадських ініціатив, міжнародних організацій у напрямку розвитку культурної дипломатії). Програма об'єднала зусилля представників державної влади, а також громадських установ – Українського кризового медіа-центру, Інституту світової політики, «Реанімаційного пакета реформ», Міжнародного фонду «Відродження».

З метою створення платформи для взаємодії всіх зацікавлених сторін для просування українського культурного продукту у світі та інтеграції України у світовий культурний простір) заснували *Форум культурної дипломатії*, організований МЗС України спільно з Київським офісом Інституту Кеннана (США).

Згодом відбулося створення спеціалізованих підрозділів центрального апарату МЗС, котрі займалися управлінням й координацією роботи у сфері культурної дипломатії. У грудні 2015 р. в структурі Політичного департаменту МЗС України запровадили *Управління публічної дипломатії* (у складі відділів: культурної дипломатії; іміджевих проєктів; зв'язків з громадськістю). Проте становлення підрозділу культурної дипломатії відбувалося повільно (три співробітники за штатом, частка на культурну дипломатію у бюджеті МЗС на 2016 р. не перевищувала 7 млн. грн.), відділ не одержав спеціального бюджету профільних програм, робота велася із залученням партнерської підтримки та нефінансових ресурсів міністерства. Діюча на той час Постанова КМ України № 102 (щодо порядку використання коштів на іміджеві завдання) виключала можливості витрат на відрядження й гонорари учасників проєктів культурної дипломатії, заснування грантових програм тощо⁵².

Відповідно до постанови КМ України від 11 грудня 2019 р. № 1034 «Деякі питання реформування державного управління» та з метою «посилення інституційної спроможності МЗС із формування

⁵² Ботанова К. Україна як бренд. Ольга Жук і нова культурна дипломатія у МЗС. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/02/22/208496/>; Костров В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви. *Віче*. 2016. № 14. С. 8.

державної політики у сфері зовнішніх зносин», з 19 грудня 2019 р. наказом Міністра закордонних справ введено в дію нову структуру апарату МЗС України. Показово, що одним із двох Директоратів у складі МЗС став саме *Директорат публічної дипломатії* (38 штатних посад із 640 у центральному апараті МЗС)⁵³, до компетенції якого віднесено всю публічну комунікацію за кордоном, відносини з іноземною громадськістю та неурядовими об'єднаннями за кордоном, культурну дипломатію, іміджеві заходи на користь України тощо (нині підрозділ носить назву *Департаменту комунікацій та публічної дипломатії*). Крім того, важливі завдання із підтримання культурно-освітніх проєктів для українців за межами України покладені на *Управління закордонного українства та гуманітарного співробітництва*.

Структуру згаданого Директорату утворюють Управління публічної дипломатії та Управління з питань закордонного українства і гуманітарного співробітництва. До основних функцій Директорату (у частині, власне культурної дипломатії) віднесено реалізацію проєктів у сфері покращення міжнародного позитивного іміджу України, розробку нормативно-правових та концептуальних актів у сфері публічної та культурної дипломатії, підтримку діяльності Українського інституту, участь у заходах у сфері публічної та культурної дипломатії, координацію співробітництва міністерств і відомств, творчих колективів, митців із зарубіжними партнерами в рамках інформаційно-іміджевих та культурно-мистецьких заходів⁵⁴.

Указ Президента України від 20 лютого 2006 р. № 142 затвердив *«Положення про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України»*, який очолює дипломат у ранзі радника або першого секретаря відповідного дипломатичного представництва України. Кадрове забезпечення та визначення плану діяльності таких центрів здійснюється за погодженням та з урахуванням пропозицій Міністерства культури України. По суті, згадані центри мали виступати міжвідомчими осередками з організації куль-

⁵³ Станом на вересень 2022 р. – Директорат публічної дипломатії та комунікацій.

⁵⁴ Кравченко В. МЗС з обмеженою відповідальністю. Дзеркало тижня. 2020. 11–17 січня; У нас достатньо засобів, щоб досягти поставлених цілей – дипломат про МЗС Зеленського. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2019-12-22/u-nas-dostatochno-sredstv-dlya-togochtobyi-dostich-postavlenyih-tseley---diplomat-o-mide-zelenskogo/29977>

турно-гуманітарної роботи, адже, поряд із МЗС, діяльність цих підрозділів визначали (за тодішнім найменуванням) Міністерство культури і туризму України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державний комітет телебачення та радіомовлення України.

На культурно-інформаційні підрозділи покладаються такі завдання:

– сприяння розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту;

– поширення в державі перебування інформації про Україну;

– ознайомлення громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави;

– підтримання зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб;

– поширення інформації про туристичні можливості і привабливість України, сприяння співробітництву з державою перебування у туристичній галузі.

Станом на грудень 2013 р. в європейських країнах існувало 17 культурно-інформаційних центрів у складі закордонних дипломатичних установ України: в Австрії, Бельгії, Білорусі, Болгарії, Греції, Грузії, Естонії, Іспанії, Італії, Молдові, Польщі, Португалії, Румунії, Туреччині, Угорщині, Франції, Чехії. При Посольстві України у ФРН діяла інформаційно-культурна агенція України⁵⁵.

В число регулярних напрямів діяльності МЗС України впровадили бюджетну програму «Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України, забезпечення діяльності Українського інституту, заходи щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України»⁵⁶.

Помітну роль у розвитку культурної дипломатії відігравали представники української діаспори, створені ними науково-освітні, академічні, молодіжні, релігійні, культурні організації. Українці за кордоном культурно, інформаційно, політично впливають та сприяють

⁵⁵ Розумна О.П. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. 13 травня 2014 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/optimizaciya-posilennya-kulturnoi-prisutnosti-ukraini-v-evropi>

⁵⁶ Паспорт бюджетної програми на 2019 рік Українського інституту. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/passports2019/passport-1401110.pdf>

формуванню позитивного іміджу української держави. У багатьох державах з ініціативи української діаспори створені українські центри, які сприяють розвитку міждержавної співпраці наприклад, Український національно-культурний центр (м. Прага), Український інституту в Швеції⁵⁷.

Нині провідною інституцією з розвитку міжнародно-культурній комунікації виступає *Український інститут (УІ)* – державна установа, яка репрезентує українську культуру у світі та формує позитивний імідж України за кордоном. Як визначають розпорядчі документи, «Український інститут – державна установа, що працює у сфері культурної дипломатії. Діяльність установи спрямована на покращення розуміння і сприйняття України у світі та розвиток її культурних зв'язків з іншими країнами»⁵⁸. У березні 2015 р. Міністерство культури України висунуло ініціативу створення Українського Інституту (або «Інституту Тараса Шевченка») та розпочало роботу над Концепцією діяльності інституції.

Інститут заснований розпорядженням КМ України від 21 червня 2017 р. № 430-р⁵⁹ за зразком відомих спеціалізованих установ культурної дипломатії (як от Британська Рада, Французький Інститут, Гете-Інститут, Польський Інститут, Інститут Сервантеса), та належить до сфери управління та фінансування МЗС України. Фактично установа розпочала діяльність лише влітку 2018 р. маючи 12 штатних посад, її очолив професійний культурний менеджер В.Шейко (з досвідом керівної роботи у представництві Британської Ради в Україні). У 2018 р. УІ мав бюджет у 20 млн. грн. (переважно на утримання себе), натомість її директор вважав, що для розгортання роботи за кордоном необхідно щонайменше 200-300 млн. грн. Існують плани розгортання з 2021 р. 5-6 представництв недипломатичного статусу за кордоном⁶⁰.

⁵⁷ Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. *Humanitarian vision*. Львів, 2017. Т. 3. № 1. С. 28.

⁵⁸ Стратегія Українського інституту на 2020–2024 pp. URL: <https://ui12.sharepoint.com/sites/All2/comms/Shared%20Documents/Website/Public%20Docs/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%202020-2024/Strategy-Ukrainian%20Institute.pdf>

⁵⁹ Про утворення державної установи «Український інститут». Розпорядження КМ України від 21 червня 2017 р. № 431-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250094619>

⁶⁰ Володимир Шейко: «Український інститут представлятиме інтереси і цінності сучасної української політичної нації». URL: https://lb.ua/culture/2018/06/13/400222_volodimir_sheyko_ukrainskiy.html

Пріоритетними функціональними напрямками діяльності Інституту визначені:

1. *Мистецькі програми.* Репрезентація української культури через кіно, музику, літературу, перформативні мистецтва, візуальне мистецтво.

2. *Кроссекторальні програми.* Розробляються на перетині кількох напрямів та секторів культури; можуть бути орієнтовані на ширшу аудиторію; забезпечують представлення України на професійних міжнародних подіях високого рівня.

3. *Академічні програми.* Спрямовані на посилення українського голосу і представництва в міжнародному науковому та експертному середовищі; підтримку досліджень з української тематики, посилення українських студій за кордоном.

4. *Громадянське суспільство.* Напрямок, що репрезентує досвід України у розбудові демократії і громадянського суспільства, артикулює питання, актуальні для міжнародного порядку денного; підсилює репрезентацію Криму та кримськотатарської спільноти в царині культурної дипломатії.

5. *Українська мова.* Популяризація і посилення видимості та використання української мови у світі.

6. *Розвиток культурної дипломатії.* Напрямок, що посилює потенціал і спроможність сфери культурної дипломатії України та її учасників (людей та інституцій).

7. *Дослідження та аналітика.* Напрямок, що передбачає збір та аналіз даних та створення теоретичного і практичного знання, які є необхідними для ефективного втілення проєктів культурної дипломатії Українським інститутом і широким колом зацікавлених сторін.

Структуру УІ складають адміністрація та відділи: програмний; комунікаційний; інформаційно-аналітичний; юридичний; фінансовий; адміністративний; закупівель ⁶¹. Ведеться робота із визначення моделі та створення мережі закордонних представництв УІ. На основі аналізу світового досвіду розглядаються такі можливі типи зарубіжних філій:

1. Філія або представництво державної установи «Український інститут», створені відповідно до законодавства країни перебування.

⁶¹ URL: <https://ui.org.ua/team>

2. Неприбуткова організація, зареєстрована за кордоном, яка отримує статус представництва та право здійснювати програмну діяльність від імені Українського інституту відповідно до рамкового договору та узгодженого бюджету.

3. Працівники закордонної дипломатичної установи України, які виконують функції представників (менеджерів) Українського інституту та безпосередньо підпорядковані Інституту у програмних та комунікаційних питаннях.

4. Фізичні особи, резиденти країни перебування, з якими Український інститут укладає трудові договори, уповноважуючи здійснювати відповідну діяльність за кордоном.

Для обговорення концептуальних засад та практики розвитку культурної дипломатії запроваджено фахову платформу «Міжнародний форум культурної дипломатії». У липні 2020 р. МЗС та УІ провели серію дискусій щодо сучасних завдань культурницької діяльності за межами України. Станом на 2020 р. УІ визначив такі *пріоритетні завдання своєї діяльності*:

- підвищення пізнаваності України у світі через поширення знання про Україну;

- популяризація української мови та культури за кордоном;

- розбудова міжнародного діалогу через підтримку міжнародних обмінів, забезпечення участі України у проектах співпраці в галузі креативних індустрій, культури, освіти, науки, економіки та інших сферах;

- поширення українського досвіду розвитку громадянського суспільства, державотворення, відданості цінностям свободи, демократії, національної єдності.

Розроблена Стратегія діяльності УІ на 2020–2024 рр. Нині до провідних форм діяльності Українського інституту віднесено:

- репрезентацію української культури за кордоном;

- забезпечення участі України у ключових культурних, освітніх і наукових подіях світу, міжнародних обмінів та мобільності;

- провадження іміджевих проектів;

- популяризація за кордоном української мови та культурних здобутків тощо.

До 2021 р. штатна чисельність установи зросла до 60 посад, бюджет перевищив 122 млн. грн. Лише в 2019 р. УІ охопив своїми заходами

11 країн (цільова аудиторія – до 170 тис. осіб), у 49 країнах відбулися заходи із підтримки зв'язків із закордонними українцями, у 52 державах пройшло 149 заходів із забезпечення міжнародної присутності та забезпечення позитивного іміджу України. Серед заходів установи 84 спрямовувалися на підтримку української мови, літератури, культури, історії, традицій українського народу, 35 – безпосередньо стосувалися українського мистецтва⁶².

За жанрово-змістовною спрямованістю згадані проекти УІ (на прикладі 2019 р.) розподілялися таким чином:

- візуальне мистецтво – 33%;
- музика – 25;
- кіно – 10;
- перформативне мистецтво – 12;
- комунікації – 6;
- українська мова – 5%;
- по 1%: робота з діаспорою, академічні проекти, література⁶³.

У 2020 р. УІ реалізував 84 проекти (більш пізня офіційна інформація відсутня у доступі). Інститут планує активізувати власну аналітичну та дослідницьку діяльність, спираючись на власну і зовнішню експертизу, партнерства з дослідницькими та донорськими організаціями. Провідні дослідницькі проекти Українського інституту на 2019–2024 рр. змістовно спрямовуються на серійні дослідження сприйняття України та української культури за кордоном, вивчення репрезентації історії України ХХ ст. у підручниках та ЗМІ фокусних країн, локалізації, поширення та дослідження стану і потреб осередків українських та кримськотатарських студій по всьому світу, а також дослідження стратегій культурної дипломатії інших країн⁶⁴.

Висновки. Вивчення історичного досвіду розбудови та діяльності спеціалізованих органів поширення за кордоном культурних досягнень України засвідчує важливість творення інституту культурної дипломатії як складової апарату управління національної державності,

⁶² Паспорт бюджетної програми на 2019 рік Українського інституту. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/passports2019/passport-1401110.pdf>

⁶³ Український інститут. Річний звіт за 2019 р. URL: https://ui.org.ua/annual-report-2019?fbclid=IwAR1zXQ7vqm64SHzqplb8i69_hq74zAPevbBtDYOy6UcbmnmwXWV0jfSA9YeQ

⁶⁴ Дослідження та аналітика. URL: <https://ui.org.ua/main/sector-researches-analytics/>

її зовнішньополітичної діяльності. В період державотворчих пошуків українського народу та Української революції 1917–1921 рр. було створено певну систему органів міжнародного культурного інформування у вигляді спеціальних підрозділів зовнішньополітичного відомства, його закордонних установ, відповідних підрозділів відомства преси і пропаганди, окремих спеціалізованих інформустанов за кордоном. Зовнішньополітична пропаганда об'єктивно набула статусу пріоритетного напрямку діяльності міжнародного відомства України.

Сформувався організаційно-функціональний механізм культурної дипломатії, в основі якого перебували спеціалізовані підрозділи центрального апарату МЗС та дипломатичних представництв. У розпорядчих документах міжнародно-інформаційної діяльності по лінії МЗС та МПП УНР культурологічну роботу було визначено з-поміж пріоритетних напрямів роботи. Розроблялися проекти запровадження спеціалізованих культурно-просвітницьких закладів України за кордоном.

Формами культурологічної пропаганди виступали підготовка літератури з історії української літератури, мистецтва, фольклорно-етнографічної тематики, щодо діяльності визначних діячів національної культури тощо; публікація профільних статей у періодичних виданнях (і заснування таких видань силами дипустанов); виступи художніх колективів тощо. В якості перспективних каналів поширення культурно-інформаційного продукту слушно розглядалися кінематограф і театральні колективи.

В радянський період виникла був накопичений повчальний досвід творення мережі установ із культурних зв'язків з зарубіжними українцями, відповідні підрозділи виникли у складі МЗС УРСР. Україна вийшла на арену міжнародного культурного співробітництва, брала участь у діяльності культурно-гуманітарних органів ООН та інших міжнародних організацій. Посильну допомогу у розгортанні інформаційно-культурної взаємодії із закордонною аудиторією надавали громади та організації українців в діаспорі.

В суверенній Україні відбулося, з урахуванням світового й вітчизняного досвіду, актуальних потреб забезпечення зовнішньополітичних позицій України у світі відбулося становлення *культурної дипломатії як специфічного соціокультурного інституту* із визначеними норма-

тивно-правовими і концептуальними засадами, функціями, формами і методами діяльності. Сам інститут (система) культурної дипломатії носить міжвідомчий характер, спирається на відповідні структури в центральному апараті та дипломатичних представництвах МЗС України, афільовану з ними спеціалізовану установу (Український інститут), профільні підрозділи відомства культури України, культурно-мистецькі та громадські організації, допомогу об'єднань української діаспори.

Здійснюється стратегічне планування культурно-просвітницької діяльності за межами України, налагоджується співробітництво із урядами та установами культурної дипломатії, неурядовими організаціями з гуманітарної діяльності. Покращується фінансування, організаційно-кадрове й інформаційно-аналітичне забезпечення системи просування українського культурного продукту у світі.

Властивою ознакою й перспективною тенденцією інституалізації міжнародних культурних зв'язків держави стало утвердження мережі гуманітарних інституцій інноваційного типу (Українського культурного фонду, Українського інституту книги, Національного фонду досліджень України, Український інститут кіно, Мистецький Арсенал, Довженко-Центр та ін.).

АНОТАЦІЯ

В центрі представленого дослідження постає наукове узагальнення історичного досвіду організаційно-функціонального становлення інституцій з пропаганди культурних досягнень України за кордоном, які існували у складі різних форм національної державності, та їх розбудови в суверенній Україні.

Вивчення історичного досвіду розбудови та діяльності спеціалізованих органів поширення за кордоном культурних досягнень України засвідчує важливість творення інституту культурної дипломатії як складової апарату управління національної державності, її зовнішньополітичної діяльності.

ABSTRACT

At the center of the presented research is a scientific generalization of the historical experience of the organizational and functional formation of

institutions for the promotion of cultural achievements of Ukraine abroad, which existed as part of various forms of national statehood, and their development in sovereign Ukraine.

The study of the historical experience of the development and activity of specialized bodies for the dissemination of cultural achievements of Ukraine abroad proves the importance of creating an institute of cultural diplomacy as a component of the management apparatus of national statehood and its foreign policy activities.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуцал С. А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3. С. 106–113.
2. Зикун Н. І. Культурна дипломатія у контексті міжнародних стратегічних комунікацій. *Вісник Маріупольського державного університету*. Сер. : Філологія. 2020. Вип. 22. С. 165–177.
3. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Вінниця 2017.
4. Процюк М. В. Публічна і культурна дипломатія як засіб «м'якої сили» України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 2. С. 21–28.
5. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2016. 53 с.
6. Най Дж. Гибкая власть. Новосибирск; М.: Тренды, 2006. 224 с.
7. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина І. Дніпро : «Охотнік», 2020. С. 27–52.
8. Тищенко-Тишковець О. М. Практичні й теоретичні передумови виникнення публічної дипломатії як форми «м'якої сили» у системі зовнішньої політики держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Київ : Вид-во ІМВ, 2010. Вип. 94. Ч. І. С. 107–113.
9. Ціватий В. Публічна дипломатія: традиції, тренди, та виклики (досвід і пріоритети для України). *Зовнішні справи*. 2014. № 6. С. 32–36.
10. Шульгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду У.Н.Р. на чужині. Париж : Меч, 1934. С. 74.
11. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ). Ф. 2592. Оп. 1. Спр. 67. Арк. 114.
12. Веденєєв Д.В. Зовнішньополітична служби України в період Центральної Ради. *Український історичний журнал*. 1997. № 3. С. 85.
13. ЦДАВОВУ. Ф. 2592. Оп. 1. Спр. 118.
14. Гайдуков Л. Ф. Веденєєв Д. В. Служба повного профілю. Розбудова зовнішньополітичної служби Української Держави гетьмана Павла Скоропадського. *Політика і час*. 1998. № 6. С. 71–78.
15. ЦДАВОВУ. Ф. 3766. Оп. 1. Спр.47. Арк. 11-12.

16. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле. Мюнхен, 1969. Ч. 3. С. 48.
17. ЦДАВОВУ. Ф.1216. Оп. 1. Спр. 16. Арк. 77–78.
18. Веденєєв Д. В. Становлення культурної дипломатії Української Народної Республіки періоду Директорії (1918–1920 рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 18–22.
19. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 12.
20. Налисник Ю. Перше посольство української держави в Болгарії. Альманах «Червона Калина». Львів, 1939. С. 166.
21. Будков Д. В., Веденєєв Д. В. Слово правди про Україну. Міжнародна інформаційна діяльність Української держави. 1917–1920. Монографія. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 81–85.
22. Богуславський О. В. Організація зовнішньоінформаційної пресової діяльності Міністерства закордонних справ Директорії УНР в останній фазі визвольних змагань 1919–1920 рр. *Вісник Запорізь. держ. ун-т: філологічні науки*. Запоріжжя, 2001. № 4. С. 8–17.
23. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 576. Арк. 6-10.
24. ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 2. Спр. 152. Арк. 18.
25. ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 24, 83.
26. Наріжний С. Українська еміграція. Частина 1. Прага, 1942. С. 19–20.
27. Винниченко В. Відродження нації. Том III. Київ-Відень : Дзвін, 1920. С. 425.
28. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 289.
29. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 79-81.
30. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ). Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 10. Арк. 46–49.
31. Шульгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду У.Н.Р. на чужині. Париж: Меч, 1934. С. 74, 77.
32. Панова І. Ю. Утворення державного центру УНР в екзилі: політико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 78–85.
33. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 18. Арк. 212-214.
34. Веденєєв Д. В. Організація інформаційно-пропагандистського апарату Державного центру УНР в екзилі (початок 1920-х рр.). 100 років української культури в екзилі : *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 9–10 грудня 2021 р. Київ : НАКККІМ, 2021. С. 11–13.
35. ЦДАВОВУ. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 258. Арк. 62 зв.
36. ЦДАВОВУ. Ф. 1113. Оп. 2. Спр. 184. Арк. 53в.-12.
37. Веденєєв Д. Нігілізм тут недоречний. Історія дипломатичної служби Радянської України 1917–1923 рр. *Політика і час*. 2001. № 6. С. 88–95.
38. Гай Ю. З ким і проти кого. К.: Політвидав України, 1980. С. 63–65.
39. Гриневич В. А. Утворення Народного комісаріату закордонних справ Української РСР: проекти і реалії. *Український історичний журнал*. 1995. № 3. С. 35–46.
40. Купчик О. С. Відновлення діяльності НКЗС УРСР та проблеми міжнародного утвердження України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр.* Київ, 2008. Вип. 73 (Ч. 1). С. 34–39.

41. Камінський Є. Є. Повоєнна дипломатія Української РСР. Діяльність Міністерства закордонних справ. Нариси з історії дипломатії України. Київ : Альтернативи, 2001. С. 559–575.

42. Василенко В. А. Органи зовнішніх зносин Української РСР та їх компетенція. *Вісник Київського університету. Серія права*. 1965. № 6. С. 103–104.

43. Крамар О. С. Проблеми створення та діяльності Всеукраїнського товариства культурного зв'язку із закордоном: друга половина 20-х – початок 30-х років ХХ століття. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ : Міленіум, 2009. № 2. С. 95–100.

44. Заставний Ф. Д. Українська діаспора. Львів : Світ, 1991. С. 19–20.

45. Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Історичні науки». Острог, 2019. Вип. 29. С. 54–65.

46. Про діяльність товариства див.: Бондар В.П. Солідарність і дружба. Київ : Знання, 1970. 48 с.

47. Дітковська С.О. Передумови створення та початки діяльності Українського товариства дружби та культурного зв'язку з зарубіжними країнами. *Грані*. 2014. № 5. С. 102–108.

48. Колосова К.А. Міжнародні культурні зв'язки України. Київ : Політвидав України, 1965. 64 с.

49. На магістралях дружби і братерства. Київ : Наук. думка, 1974. 391 с.

50. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

51. Закон України «Про культуру» від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

52. Закон України «Про закордонних українців» від 4 березня 2004 р. № 1582-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15#Text>

53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF#Text>

54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80#Text>

56. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>

57. Проект «Концепції державної політики щодо досягнення цілі 16.3 «Український бізнес, культура та спорт отримують гідну підтримку за кордоном» Програми діяльності Кабінету Міністрів України» URL: <https://program.kmu.gov.ua/meta/ukrainskij-biznes-kultura-ta-sport-otrimuut-gidnu-pidtrimku-za-kordonom>

58. Гуцал С.А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3. С. 106–113.

59. Положення про Міністерство культури України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 р. № 495. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244908502&cat_id=244908427

60. Мишак І. М. Культурна дипломатія України: проблеми правового та інституційного забезпечення. *Культурологічний альманах*. Вип. 5. Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями. Вінниця, 2017. С. 80–83.
61. Указ Президента України «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» від 20 лютого 2006 р. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/2006#Text>
62. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України. Постанова КМ України від 30 березня 2016 р. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#n8>
63. Ботанова К. Україна як бренд. Ольга Жук і нова культурна дипломатія у МЗС. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/02/22/208496/>
64. Костров В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви. *Віче*. 2016. № 14. С. 8.
65. Кравченко В. МЗС з обмеженою відповідальністю. Дзеркало тижня. 2020. 11–17 січня; У нас достатньо засобів, щоб досягти поставлених цілей – дипломат про МЗС Зеленського. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2019-12-22/u-nas-dostatochno-sredstv-dlya-togo-chtobyi-dostich-postavlenyih-tseley---diplomati-o-mide-zelenskogo/29977>
66. Розумна О.П. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. 13 травня 2014 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/optimizaciya-posilennya-kulturnoi-prisutnosti-ukraini-v-evropi>
67. Паспорт бюджетної програми на 2019 рік Українського інституту. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/passports2019/passport-1401110.pdf>
68. Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. *Humanitarian vision*. Львів, 2017. Т. 3. № 1. С. 28.
69. Стратегія Українського інституту на 2020–2024 рр. URL: <https://ui12.sharepoint.com/sites/All2/comms/Shared%20Documents/Website/Public%20Docs/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%202020-2024/Strategy-Ukrainian%20Institute.pdf>
70. Про утворення державної установи «Український інститут». Розпорядження КМ України від 21 червня 2017 р. № 431-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250094619>
71. Володимир Шейко. Український інститут представлятиме інтереси і цінності сучасної української політичної нації. URL: https://lb.ua/culture/2018/06/13/400222_volodimir_sheyko_ukrainskiy.html
72. Паспорт бюджетної програми на 2019 рік Українського інституту. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/budget/passports2019/passport-1401110.pdf>
73. Український інститут. Річний звіт за 2019 р. URL: https://ui.org.ua/annual-report-2019?fbclid=IwAR1zXQ7vqm64SHzqplb8i69_hq74zAPcvbBtDYOy6UcbmnwxWV0jfSA9YeQ
74. Дослідження та аналітика. URL: <https://ui.org.ua/main/sector-researches-analitics/>

Information about the author:

Vedeneev Dmytro Valeriyovych

Doctor of Historical sciences, Professor,

National Academy of Managers of Culture and Arts

E-mail: zastava67@i.ua

ORCID ID: 0000-0002-8929-9875

Shulgina Valeriya Dmitrievna

Doctor of Art History, Professor,

Kyiv Municipal Academy of Variety and Circus Arts

E-mail: vdshulgina@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6007-2901